

TỐC KÝ CHỮ VIỆT

Trần Tư Bình

- A. Cách tốc ký
- B. Hai đoạn thơ viết bằng chữ tốc ký
- C. Lời cuối
- D. Bảng tóm tắt

Bài này trình bày một cách tốc ký có hệ thống cho chữ Việt. Chúng hữu ích cho việc:

- "Chat" trên mạng, viết tin nhắn ở điện thoại di động, v.v...
- Cài đặt vào trang "Gỡ Tắt" ở các bộ gõ chữ Việt để khi gõ chữ tốc ký mà máy tính vẫn hiện ra chữ Việt trọn vẹn (hiện được tích hợp trong WinVNKey).
- Gợi một số ý cho việc cải tiến chữ quốc ngữ nếu có.

B. CÁCH TỐC KÝ

Xin đọc các qui ước tốc ký từ trên xuống dưới vì chúng có quan hệ nối tiếp. Cũng xin đọc các ví dụ để dễ nhớ các qui ước tốc ký.

1. Dấu sắc ở vần ngược (1 qui ước):

Vần ngược là vần chỉ có dấu sắc hoặc dấu nặng, có phụ âm cuối là: *c, ch, p, t* (Vd: *oc, ach, up, ơt, ...*). Đọc vần ngược chưa có dấu, nghe giống như đọc vần ngược có dấu sắc, như: *oc-óc, ach-ách, up-úp, ơt-ót, ...*

Do đó, một qui ước cần nhớ là:

- **Bỏ bớt dấu sắc ở vần ngược** ..... Vd: *bưc = búc, nup = núp, trot lọt = trót lọt.*

2. Y và Uy (3 qui ước):

- **I** thay Y ..... Vd: *i tá = y tá, lí trí = lý trí.*
- Ngoại trừ: Vần AY, ÂY vẫn là **AY, ÂY** ..... Vd: *ngày ấy = ngày ấy.*
- **Y** thay UY ..... Vd: *thý = thúy, byt = bút, lỵ = lụy.*

3. Phụ âm đầu chữ (9 qui ước):

- **F** thay PH ..... Vd: *fải = phải.*
- **C** thay K ..... Vd: *cẻ = kẻ, cẻ = kẻ, cín = kín.*
- **K** thay KH ..... Vd: *ki kó kẩn = khi khó khăn.*
- **Z** thay D ..... Vd: *zì = dì, zo zự = do dự.*
- **D** thay Đ ..... Vd: *di dâu dó = đi đâu đó.*
- **J** thay GI ..... Vd: *já jì = giá gì, jữ jìn = giữ gìn, zù jì = dù gì.*
- **G** thay GH ..... Vd: *ge = ghe, gế = ghế, gì = ghi.*
- **NG** thay NGH ..... Vd: *nge = nghe, nghề = nghề, ngĩ = nghĩ.*
- **Q** thay QU ..... Vd: *qay = quay, qên = quên, qệt = quệt.*

4. Phụ âm cuối chữ (3 qui ước):

- **G** thay NG ..... Vd: *xoog = xoong, trôg mog = trông mong.*
- **H** thay NH ..... Vd: *hoàh = hoành, huêh = huênh, qah = quanh.*

- **K** thay CH ..... Vd: *hoạk* = *hoạch*, *nguyệtk* = *nguyệtch*, *tak bạk* = *tách bạch*.

5. Vần "Nguyên âm ghép + chữ cái" (17 qui ước + 1 ngoại lệ):

Đây là phần mới lạ. Nó trình bày cách tốc ký có hệ thống cho 52 vần, vốn có 3 hoặc 4 chữ cái, xuống còn 2 chữ cái mỗi vần.

Tiếng Việt hiện có tất cả 57 vần "Nguyên âm ghép + chữ cái".

Trong đó, 5 vần: *oong*, *oanh*, *uênh*, *oach*, *uêch* đã được tốc ký là: *oog*, *oah*, *uêh*, *oak*, *uêk* như vừa trình bày ở trên (xem ví dụ phần B.4).

Còn lại 52 vần:

- OĂ: ... oăt, oăc, oăn, oăm, oăng.
- UĂ: ... uăt, uân, uâng, uây.
- OE: ... oet, oen, oem, oeo.
- IÊ: ... iêt, iêp, iêc, iên, iêm, iêng, iêu.
- YÊ: ... yêt, yên, yêm, yêng, yêu.
- OA: ... oat, oap, oac, oan, oam, oang, oai, oay, oao.
- ƯƠ: ... ươt, ươn.
- UÔ: ... uôt, uôc, uôn, uôm, uông, uôi.
- ƯƠ: ... ươt, ươp, ươc, ươn, ươm, ương, ươi, ươu.
- UYÊ: ... uyêt, uyên.

Trong đó có:

- Các nguyên âm ghép: OĂ, UĂ, OE, IÊ hay YÊ, OA, ƯƠ, UÔ, ƯƠ, UYÊ.
- Các chữ cái cuối: T, P, C _ N, M, NG _ I, Y _ O, U.

52 vần này được tốc ký còn 2 chữ cái cho mỗi vần, bằng cách:

- Rút gọn nguyên âm ghép còn một nguyên âm. Và
- Thay chữ cái cuối bằng một chữ cái khác.

Rút gọn nguyên âm ghép còn một nguyên âm. Có 9 qui ước và 1 ngoại lệ:

- **Ă** thay OĂ
- **Â** thay UĂ
- **E** thay OE
- **I** thay IÊ hay YÊ
- **O** thay OA ..... (Ngoại lệ: **A** thay OA, cho vần "oay")
- **Ơ** thay ƯƠ
- **U** thay UÔ
- **Ư** thay ƯƠ
- **Y** thay UYÊ

Thay chữ cái cuối bằng một chữ cái khác. Có 8 qui ước:

- **D** thay T
- **F** thay P
- **S** thay C
- **L** thay N
- **V** thay M
- **Z** thay NG
- **J** thay I, Y
- **W** thay O, U

Ráp 9 nguyên âm rút gọn vào 8 chữ cái cuối khác, ta tốc ký được 52 vần trên mỗi vần chỉ còn 2 chữ cái, như sau:

(Như vậy, chỉ cần nhớ 17 qui ước trên, ta dễ dàng nhớ được 52 vần tốc ký này)

- **ĂD, ĂS, ĂL, ĂV, ĂZ** ... (oăt, oăc, oăn, oăm, oăng).

- **ÂD, ÂL, ÂZ, ÂJ** ... (uât, uân, uâng, uây).
- **ED, EL, EV, EW** ... (oet, oen, oem, oeo).
- **ID, IF, IS, IL, IV, IZ, IW** ... (iêt, iêp, iêc, iên, iêm, iêng, iêu).
- **ID, IL, IV, IZ, IW** ... (yêt, yên, yêm, yêng, yêu).
- **OD, OF, OS, OL, OV, OZ, OJ, OW** ... (oat, oap, oac, oan, oam, oang, oai, oay, oao).
- **OD, OL** ... (uợt, uớn).
- **UD, US, UL, UV, UZ, UJ** ... (uôt, uộc, uôn, uôm, uông, uôi).
- **ƯD, ƯF, ƯS, ƯL, ƯV, ƯZ, ƯJ, ƯW** ... (uợt, uớp, uớc, uớn, uớm, uớng, uới, uớu).
- **YD, YL** ... (uyêt, uyên).

Sau đây là các ví dụ cho 52 vần tốc ký. Các ví dụ tổng hợp tất cả qui ước tốc ký ở các phần trên để cho thấy nhiều chữ Việt được tốc ký rất gọn:

- **ĂD** = oắt ..... Vd: *ngăd = ngoắt, ngặd = ngoặt.*
- **ĂS** = oặc ..... Vd: *hặs = hoặc, ngặs = ngoặc.*
- **ĂL** = oăn ..... Vd: *xắl = xoăn.*
- **ĂV** = oằm ..... Vd: *kắv = khoằm.*
- **ĂZ** = oăng ..... Vd: *hắz = hoắng, kắz = khoắng. (5)*

- **ÂD** = uât ..... Vd: *kâd = khuất, lậd = luật.*
- **ÂL** = uân ..... Vd: *kâl = khuân, tầl = tuần.*
- **ÂZ** = uâng ..... Vd: *bâng kâz = bâng khuâng.*
- **ÂJ** = uây ..... Vd: *kâj kôa = khuây khóa. (4+5=9)*

- **ED** = oet ..... Vd: *ked = khoét, lờe lẹd = lờe loẹt.*
- **EL** = oen ..... Vd: *hel = hoen.*
- **EV** = oem ..... Vd: *ngév ngév = ngoem ngoém.*
- **EW** = oeo ..... Vd: *ngéw = ngoéo. (4+9=13)*

- **ID** = iêt, yêt ..... Vd: *fịd = phiệt, id = yết, kid = khiết, zịd = diệt*
- **IF** = iêp ..... Vd: *dịf = điệp, kif = khiếp, ngịf = nghiệp, zịf = điệp.*
- **IS** = iêc ..... Vd: *tis = tiếc, vịs = việc.*
- **IL** = iên, yên ..... Vd: *fil = phiên, íl = yển, qil = quyên, til = tiền.*
- **IV** = iêm, yêm ..... Vd: *fiv = phiếm, iv = yếm, ngiv = nghiêm.*
- **IZ** = iêng, yêng ..... Vd: *iz = yêng, jíz = giểng, ngiz = nghiêng.*
- **IW** = iêu, yêu ..... Vd: *fíw = phiểu, íw = yểu, nhìw dìw = nhiều điều. (12+13=25)*

- **OD** = oat ..... Vd: *kod = khoát, lọd = loạt.*
- **OF** = oap ..... Vd: *ngof = ngoáp.*
- **OS** = oac ..... Vd: *kos = khoác, tọs = toạc.*
- **OL** = oan ..... Vd: *hòl tồl = hoàn toàn, kol = khoan.*
- **OV** = oam ..... Vd: *ngọv = ngoạm.*
- **OZ** = oang ..... Vd: *hòz = hoàng, kỏz = khoảng.*
- **OJ** = oai ..... Vd: *kỏj = khoái, ngỏj = ngoài.*
- **Ngoại lệ: AJ** = oay ..... Vd: *laj haj = loay hoay.*
- **OW** = oao ..... Vd: *ngow = ngoao. (9+25=34)*

- **OD** = uợt ..... Vd: *hợd = huợt.*
- **OL** = uớn ..... Vd: *hỡl = huớn. (2+34=36)*

- **UD** = uôt ..... Vd: *nud = nuốt, rụd = ruột.*
- **US** = uộc ..... Vd: *cus = cuốc, thụs = thuộc.*
- **UL** = uôn ..... Vd: *kul = khuôn, lul = luôn, múl = muốn.*
- **UV** = uôm ..... Vd: *lụv thụv = luôm thuộm, nhúv = nhuốm.*
- **UZ** = uông ..... Vd: *úz = uống.*
- **UJ** = uôi ..... Vd: *cúj = cuối. (6+35=42)*

- **ƯD** = uợt ..... Vd: *lựd = lướt, lựd = lượt.*
- **ƯF** = uớp ..... Vd: *cựf = cướp.*
- **ƯS** = uớc ..... Vd: *dựs = được, fựs = phước, zựs = dược.*

- ƯL = ươn ..... Vd: lựl = lượn.
- ƯV = ướm ..... Vd: bứv bứv = bướm bướm.
- ƯZ = ướng ..... Vd: fứz = phương, gứz = gương.
- ƯJ = ươi ..... Vd: tứj cừj = tươi cười.
- ƯW = ươu ..... Vd: rứw = rượu. (8+42=50)

- YD = uyêt ..... Vd: kyd = khuyết, tyd = tuyết, tyd = tuyết.
- YL = uyên ..... Vd: kyl = khuyên, lýl = luyện. (2+50=52)

B. HAI ĐOẠN THƠ VIẾT BẰNG CHỮ TỐC KÝ

Một khi nhớ được toàn bộ qui ước tốc ký (33 qui ước + 1 ngoại lệ) và hiểu các ví dụ ở trên, ta dễ dàng hiểu hai đoạn thơ viết bằng chữ tốc ký sau đây.

- Bài thơ "Ông đồ" của Vũ Đình Liên viết bằng chữ tốc ký:

Mỗi năm hoa đào nở

Mỗi năm hoa đào nở

Lại thấy ông đồ già

Lại thấy ông đồ già

Bày mực tàu, giấy đỏ

Bày mực tàu, giấy đỏ

Bên phố đông người qua

Bên phố đông người qua

Bao nhiêu người thuê viết

Bao nhiêu người thuê viết

Tấm tắc ngợi khen tài

Tấm tắc ngợi khen tài

"Hoa tay thảo những nét

"Hoa tay thảo những nét

Như phượng múa rồng bay"

Như phượng múa rồng bay"

Nhưng mỗi năm, mỗi vắng

Nhưng mỗi năm, mỗi vắng

Người thuê viết nay đâu

Người thuê viết nay đâu

Giấy đỏ buồn không thắm

Giấy đỏ buồn không thắm

Mực đọng trong nghiên sầu

Mực đọng trong nghiên sầu

Ông đồ vẫn ngồi đấy

Ông đồ vẫn ngồi đấy

Qua đường không ai hay

Qua đường không ai hay

Lá vàng rơi trên giấy

Lá vàng rơi trên giấy

Ngòi trời mưa bụi bay

Ngoài trời mưa bụi bay

Năm nay đào lại nở

Năm nay đào lại nở

Kông thấy ông đồ xưa

Không thấy ông đồ xưa

Những người muôn năm cũ

Những người muôn năm cũ

Hồn ở đâu bây giờ?

Hồn ở đâu bây giờ?

- Đoạn đầu "Truyện Kiều" của thi hào Nguyễn Du viết bằng chữ tốc ký:

*Trăm năm trog cõi ngừj ta
Trăm năm trong cõi người ta
Chữ tài chữ mệnh kéo là get nhau
Chữ tài chữ mệnh khéo là ghét nhau
Trải qạ một cựa bể zâu
Trải qua một cuộc bể dâu
Nhữg dìv trông thấy mà đau đứn lòg
Nhữg điều trông thấy mà đau đứn lòng*

*Lạ jì bì sắc tư fog
Lạ gì bì sắc tư phong
Trời xah qen thóit má hồng dát gen
Trời xanh quen thóit má hồng đánh ghen
Cảo thớm lần jở trứs đèn
Cảo thớm lần giờ trước đèn
Fog tìh cổ lục còn trỳl sử xah
Phong tình cổ lục còn trỳền sử xanh*

*Rắg năm Ja Tìh triv Mih
Rắg năm Gia Tình triêu Minh
Bốn fuz fắg lặg hai cìh vữg vàg
Bốn phương phắng lặg hai kinh vữg vàng
Có nhà vil ngoj họ Vưz
Có nhà viên ngoại họ Vưong
Ja tư ngĩ cũg thữz thữz bậc trug
Gia tư nghĩ cũng thườg thườg bậc trung*

*Một trai con thứ rồit lòg
Một trai con thứ rồit lòng
Vưz Qan là chữ, nới jòg nho ja
Vưong Quan là chữ, nới giòng nho gia
Đầu lòg hai ả tổ nga
Đầu lòng hai ả tổ nga
Thý Cìw là chị, em là Thý Vậ
Thúy Kiểu là chị, em là Thúy Vậ*

*Mai cõt cak, tyd tìh thầ
Mai cõt cách, tuyết tình thầ
Một ngừj một vẻ, mừj fân ven mừj
Một người một vẻ, mừi phân ven mừi*

C. LỜI CUỐI

- Cách tốc ký có hệ thống và dễ nhớ này đã được TS. [Ngô Đình Học](http://winvnkey.sf.net), tác giả bộ gõ WinVNKey <http://winvnkey.sf.net>, tích hợp toàn bộ cách tốc ký (chỉ trừ: i = y, y = uy) vào WinVNKey, để tạo ra một phương pháp mới gõ tắt chữ Việt. Gõ chữ tốc ký mà máy tính vẫn hiện ra chữ Việt trọn vẹn. Muốn dùng nó, chỉ cần nhớ cách tốc ký của bài này, hạ tải WinVNKey và bật vài tùy chọn theo hướng dẫn.

Ước tính tiết kiệm gần 40% số phím phải gõ khi chỉ dùng duy nhất phương pháp này. Ta tiết kiệm được nhiều hơn nữa khi dùng chung phương pháp này với trang gõ tắt các từ thường dùng của riêng ta tự tạo.

Muốn dùng phương pháp này, xin đọc bài [Phương pháp mới gõ tắt chữ Việt](http://chuvietnhanh.sf.net) ở trang mạng [Chữ Việt Nhanh: http://chuvietnhanh.sf.net](http://chuvietnhanh.sf.net).

- Gần đây, nhân đọc bài viết này, TS. Nguyễn Vĩnh-Tráng thấy chữ W chưa được dùng ở vị trí phụ âm đầu nên đã đề nghị dùng W thay cho hai phụ âm đầu NG và NGH (W = NG

=NGH). Xin mời đọc bài "[Có nên thêm phụ âm đầu W trong « Tock Ký Chữ Việt » chẳng?](http://chuvietnhanh.sf.net/ThemPhuAmDauWTrongTockKyChuViet.htm)" của TS. Nguyễn Vĩnh-Tráng ở:
<http://chuvietnhanh.sf.net/ThemPhuAmDauWTrongTockKyChuViet.htm> .

- Một số tock ký là của những người đi trước đã nêu ra khi bàn về vấn đề cải tiến chữ quốc ngữ. Sau đây là xuất xứ của chúng:
  - Bỏ bớt dấu sắc ở vần ngược: Được thấy đầu tiên trong bài viết của ông Dương Tự Nguyên: *Một ý kiến về sự sửa đổi chữ quốc ngữ*, Văn học tạp chí, số 5, 15-10-1932, và các số tiếp theo. (trích sách *Vấn đề cải tiến chữ quốc ngữ*, Nxb. Văn Hóa, Hà Nội, 1961, tr.79).
  - I thay Y: I thay cho y khi y là nguyên âm duy nhất trong chữ được thấy trong tự điển: *Nouveau Dictionnaire Français-Annamite*, Imp. de la Mission, Sài Gòn, 1922. (trích sách *100 năm phát triển tiếng Việt*, Phụng Nghi, Nxb Văn Nghệ, Hoa Kỳ, 1999, tr.134).
  - Y thay UY: Được thấy đầu tiên trong các tham luận của ông Nguyễn Trọng Phấn, Hoàng Tụy, Nông Ích Thùy và Phó Đức Thành, đọc tại hội nghị về 'Vấn đề cải tiến chữ quốc ngữ' năm 1960 tại Hà Nội. (sđd. *Vấn đề cải tiến chữ quốc ngữ*, tr.309, 335, 341, 348).
  - F thay PH: Đề nghị của ông Ngô quang Châu, in trong sách *Chữ của dân tộc*, Hà Nội, 1946, tr.122. (sđd. *Vấn đề cải tiến chữ quốc ngữ*, tr.62).
  - C thay K: Đề nghị này của ông Ngô quang Châu, in trong sách *Chữ của dân tộc*, Hà Nội, 1946, tr.122. (sđd. *Vấn đề cải tiến chữ quốc ngữ*, tr.62).
  - K thay KH: Được thấy đầu tiên ở các tham luận của ông Hoàng Tụy và ông Phó Đức Thành, đọc tại hội nghị về 'Vấn đề cải tiến chữ quốc ngữ', năm 1960 tại Hà Nội. (sđd. *Vấn đề cải tiến chữ quốc ngữ*, tr.335, 348).
  - Z thay D: Đề nghị này được thấy đầu tiên trong sách của ông E.F. Aymonier, *Nos transcriptions, Excursions et Reconnaissances*, Saigon, 1886, tome XII. (sđd. *Vấn đề cải tiến chữ quốc ngữ*, tr.45).
  - D thay Đ: Đề nghị này của ông Legrand de la Liraye, in trong tự điển *Dictionnaire élémentaire annamite-français*, Saigon, 1868, tr.3. (sđd. *Vấn đề cải tiến chữ quốc ngữ*, tr.43).
  - J thay GI và G thay GH: Đề nghị này của ông E.F. Aymonier, in trong *Nos transcriptions, Excursions et Reconnaissances*, Saigon, 1886, tome XII. (sđd. *Vấn đề cải tiến chữ quốc ngữ*, tr.45).
  - NG thay NGH: Đề nghị này xuất hiện đầu tiên năm 1906 trong bản kiến nghị của Tiểu ban nghiên cứu vấn đề chữ quốc ngữ, được Hội đồng cải lương học chính Đông-dương thông qua. Xem *Conseil de perfectionnement de l'Enseignement indigène*. Première session, Hanoi, 1906, tr.64. (sđd. *Vấn đề cải tiến chữ quốc ngữ*, tr.54).
  - Q thay QU: Được thấy trong tham luận của ông Hoàng Tụy, đọc tại hội nghị về 'Vấn đề cải tiến chữ quốc ngữ' năm 1960 tại Hà Nội. (sđd. *Vấn đề cải tiến chữ quốc ngữ*, tr.335).
  - Bỏ bớt N ở phụ âm cuối chữ NG và NH: Đề nghị này tuy chưa ai chính thức nêu ra nhưng lâu nay nhiều người vẫn thường bỏ bớt *n* ở phụ âm cuối *ng* và *nh* để viết cho nhanh.

D. BẢNG TÓM TẮT

Xin xem Bảng tóm tắt Tock ký Chữ Việt Nhanh (có dấu) ở đường dẫn sau:
[http://chuvietnhanh.sourceforge.net/BangTomTatTockKyCVN\(CoDau\).pdf](http://chuvietnhanh.sourceforge.net/BangTomTatTockKyCVN(CoDau).pdf)

Hoặc xem dưới đây:

BẢNG TÓM TẮT TỐC KÝ**Chữ Việt Nh@nh****(CÓ DẤU)**

1. Bỏ bớt dấu sắc ở vần ngược
(vần ngược có phụ âm cuối là c, ch, p, t).

2. Vần Uy và Y

I   thay   Y
Y   .....   UY
AY, ÂY   giữ nguyên   AY, ÂY

3. Thay phụ âm ĐẦU

F   thay   PH
C   .....   K
K   .....   KH
Z   .....   D
D   .....   Đ
J   .....   GI
G   .....   GH
NG   .....   NGH
Q   .....   QU

4. Thay phụ âm CUỐI

G   .....   NG
H   .....   NH
K   .....   CH

5. Thay 52 vần**NGUYÊN ÂM GHÉP + CHỮ CÁI**

Thay nguyên âm ghép bằng một nguyên âm.

Ă   .....   OĂ
Â   .....   UÂ
E   .....   OE
I   .....   IÊ, YÊ
O   .....   OA
A   trong vần OAY   OA
Ơ   .....   ƯƠ
U   .....   UÔ
Ư   .....   ƯƠ

Y   .....   UYÊ

Đồng thời, thay chữ cái cuối bằng một chữ cái khác.

D   .....   T
F   .....   P
S   C
L   .....   N
V   .....   M
Z   .....   NG
J   .....   I, Y
W   .....   O, U

Xem bài "*Cách tốc ký chữ Việt*" ở:

<http://chuvietnhanh.sourceforge.net/TocKyChuViet.htm>

Hoặc ở:
<https://www.tinhte.vn/threads/cach-toc-ky-chu-viet.2384476/>

© Trần Tư Bình (Email: tubinhtran@gmail.com, Web: [Chữ Việt Nhanh](http://chuvietnhanh.com)).

Độc giả có thể xem phiên bản bài này (có thêm hình bảng) ở 1 trong 3 đường dẫn sau:
[http://chuvietnhanh.sf.net/TocKyChuViet_\[BaiCoThemHinhBang\].htm](http://chuvietnhanh.sf.net/TocKyChuViet_[BaiCoThemHinhBang].htm)
[http://chuvietnhanh.sf.net/TocKyChuViet_\[BaiCoThemHinhBang\].pdf](http://chuvietnhanh.sf.net/TocKyChuViet_[BaiCoThemHinhBang].pdf)
[http://chuvietnhanh.sf.net/TocKyChuViet_\[BaiCoThemHinhBang\].doc](http://chuvietnhanh.sf.net/TocKyChuViet_[BaiCoThemHinhBang].doc)